

v normálním chodu. Vyzkoumati zákony této normálnosti je podle něho nejpřednějším úkolem sociologie. Tato vůdčí zásada inspirovala i mnoho referentů jednotlivých sekcí. Pokud jde o děti, projevovala se zvláště zdůrazňováním zaopatření v rodinách (ref. Howera Folkse), studia dítěte (ref. Williama Nealyho), účastí školy v sociální péči o mládež (ref. L. D. Coffmana : »Ideály výchovy a sociální péče«, Henry C. Morissona: »Sociální péče a veřejné školy«, Jana F. Culberta: »Veřejné školy jako málo používaný činitel v péči o děti sociálně slabé«, Newtona Hegla: »Veřejné školy jako málo používaný činitel pro zabránění zločinnosti mládeže« a pod.). Američtí sociální pracovníci mají v každoročním protokole národní konference bohatou informativní příručku, která jim otvírá pohledy na všechny úkoly sociální práce tlumočíc jim názory nejpřednějších domácích pracovníků. U nás takového zařízení bohužel nemáme. Oč při tom přicházíme, mám častokrát příležitost posouditi, když se po venkově setkávám s jadrnými náhledy a zkušenostmi našich pracovníků. Národní konference sociální práce má podle svých stanov tuto organisaci: Cílem národní konference sociální práce jest umožniti rozpravu o problémech a metodách praktického zlepšení lidstva, nápomoc k větší účinnosti činitelů a zařízení k tomu sloužících a rozšiřování informací. Formulace programových prohlášení není jejím účelem. Členy konference mohou se státi i organisace i jednotlivci, kteří mají zájem o její práci a kteří platí příslušné členské příspěvky. Činovníky konference jsou předseda a tři místopředsedové, hlavní tajemník, 6 neb více tajemníků asistentů, pokladník a též dopisující tajemník z každého státu, territoria aneb provincie Spojených států a z Kanady. Výkonný výbor konference se skládá z předsedy, 1 místopředsedy a pokladníka, předsedů všech sekcí a 15 členů konferencí zvolených. Konference se dělí na 9 stálých sekcí, z nichž každá má svůj výbor, jenž pečuje o uspořádání programu svého oboru pro národní konferenci a o pořádání schůzí o tematech příslušných do své sekce. Tyto sekce jsou: 1. Děti. 2. Provinilci a polepšení, 3. Zdraví. 4. Rodina. 5. Problémy průmyslové a hospodářské. 6. Občanstvo a život v obci. 7. Duševní zdravotvída. 8. Organisace sociálních sil. 9. Veřejní úředníci a veřejná správa. V roce 1921 zasedala též 10. sekce: Sjednocení narozených v Americe a přistěhovalců. Kromě schůze hlavní má se pěstovati v každé schůzi debata. Řečníci musí předem oznámiti předsedovi své jméno, bydliště a postavení. Nedovoluje se jim v zásadě předčítati. Mluviti smí toliko 5 minut, po druhé dostanou slovo teprve, když všichni přihlášení odmluvili. Referáty nemají býti delší než půlhodinové, předseda má pečovati, aby referát i s debatou nezabíral více času než jednu hodinu. Kratší doba je ještě výhodnější. Národní konference se schází každoročně v jiném městě Spojených států podle usnesení svého výkonného výboru, jenž připravuje její program. O národní konferenci se pokaždé vydává tištěný protokol. Národní konference má svoji vlastní knihovnu a úřadovnu s generálním sekretářem a potřebným úřednictvem.

Tlapák.

Ze Sociálního ústavu Československé republiky.

V přednáškové činnosti, která zabírá vždy nejvíce zimní období, byly v prosinci absolvovány (v úterý 2. pros.) dra E. Šterna přednáška O sociálním zaměstnavateli, kterou otiskuje 1. číslo VI. roč. Sociální revue,

a v pondělí 15. prosince řed. sanatoria MUDra J. Skaláka O nynějším stavu problému zaměstnávání tuberkulosních. Obě přednášky byly velmi čteně navštíveny odborným obecenstvem, u něhož se setkaly se zaslouženým živým zájmem.

Dr. Skalák ukázal, jak otázka zaměstnávání tuberkulosních dotýká se nejen lékařů, nýbrž i sociálních politiků. Jde tu o to, aby nemocný tuberkulosou, ale schopný práce, mohl pracovat, aniž by poškodil sebe a ohrožoval své okolí, aby práce tuberkulosních nebyla odjímána výrobě — a to je národohospodářský význam problému. Léčení v sanatoriu může zastavit proces tuberkulosní. Ale vrátí-li se postižený do svých původních poměrů, po pravidlu hospodářsky i hygienicky neutěšených, nastává recidiva, nemocný posléze hyne a tak jsou náklady na sanatorní léčení vynaloženy bez užítku a tedy nehospodárně. Je nutno, aby léčba v sanatoři byla doplněna léčbou prací, aby tím byl nemocnému zjednán přechod do jeho normálního pracovního života. Je třeba tuberkulosního pomenáhu zase práci zvykat a dodat mu pracovní sebedůvěry. Leckdy je také nutno změnit zaměstnání postiženého a dáti mu tedy nový výcvik. To vše lze jen v pracovních koloniích cvičebních. V cizině však již v některých případech zakládají pro tuberkulosní stálé kolonie, kde by mohli žít a žít se i se svými rodinami. Zde se počítá jednak s tím, že tuberkulosní, i vyléčený, nemůže se plně sám uživit. V kolonii hradí jen 60—70 proc. své potřeby vlastní svojí prací. Jednak vedou k těmto stálým koloniím obtíže, s nimiž se tuberkulosní setkávají v normálních pracovních poměrech: jejich soudruzi, pracující s nimi v jedné místnosti, bojí se nákazy a zaměstnavatel bojí se, že ftysik bude mít nižší pracovní výkonnost. Konečně jsou zaměstnání, kde je tuberkulosní nebezpečný svému okolí, tak zejména ti, kdož přicházejí v těsný styk s dětmi (chůvy, vychovatelky, učitelé a j.) nebo kdo jsou zaměstnání v potravinářství. Tu pak je nezbytno zaměstnání jejich změnit. Jinak je třeba dbáti (zdravotním dohledem), aby dílny vůbec odpovídaly hygienických požadavkům. Dále je třeba pomocí dispensářů a za součinnosti nemocenských pokladen mít v evidenci všechny tuberkulosní zaměstnance, aby mohli býti podrobeni zdravotnímu dohledu ti, od nichž hrozí nákaza. Mnoho může vykonati zdravotní uvědomění samého dělnictva, pro něž mohly by zvláště výdatně působiti závodní výbory. Po přednášce rozvinula se živá debata, které se zúčastnili generál-lékař dr. Franc, MUDr. Libinský, odb. r. dr. E. Štern, předseda zdravotního výboru poslanec Kasík, red. Hauf a MUDr. Břeský, kteří všichni se shodovali v tom, že je třeba dále vybudovat a doplnit léčbu sanatorní pracovními koloniemi, že je nutno brániti tuberkulose zlepšováním sociálních poměrů širokých vrstev a že mnoho může vykonati spolupráce a zdravotnická propagace lékařů v kruzích výrobních, u dělníků i zaměstnavatelů. Podněty přednášky o spolupráci závodních výborů v boji proti tuberkulose, které byly zdůrazněny zejména též debatou, rozvedl potom v několika člancích (»Závodní výbory a boj proti tuberkulose«) dr. J. Skalák v Právu lidu (1925, č. 8 sl.).

V lednu (21. ve středu) přednášel v Sociálním ústavě host z SHS, jihoslovanský sociální politik a publicista dr. Božidar Adžija, sekční šéf Ústřední dělnické pojišťovny v Záhřebě. Ve svém výkladu O sociálním zákonodárství v Jugoslavii uvedl: Mezi Československem a Jugoslavií bylo dosud již dosti vzájemných návštěv, které velice posloužily k poznání politického, hospodářského, uměleckého, ba i sportovního života, ale ničeho nebylo podniknuto pro vzájemné seznání sociálního života těchto států. Ovšem že je tu v nevýhodnější situaci Jugoslavie, poněvadž o ní z ne-

znalosti jejího třeba mladého sociálního zákonodárství, či lépe pro neznalost překážek jejího sociálního pokroku byly pronášeny přehnaně zlé posudky. Takové nesprávné posudky, k naší veliké lítosti, vyskytly se častokrát i v československých časopisech. Ovšem vina a chyba byla větší na naší straně, neboť naše povinnost byla přicházeti v tomto oboru učiti se do Československa, jehož sociální pokrok, demokracie a dělnické hnutí jsou opravdu příkladny. Skýtá-li mi nyní Sociální ústav Československé republiky příležitost, promluvíti o jugoslávském sociálním zákonodárství, pokládám to nejen za velice prospěšné, nýbrž přímo za šťastný začátek k odstranění dosavadní chyby. Chci proto podati krátký přehled našeho dělnického zákonodárství, nechávaje jiné příležitosti náš nejdůležitější problém sociální politiky — agrární reformu a ostatní obory sociální politiky. Právním základem dělnického zákonodárství v Jugoslavii je státní ústava, kde jsou v III. odstavci kromě zásadního uznání koaličního práva vypočteny zásady, na kterých se má zakládati povinné sociální pojištění a zákonná ochrana dělníků. Posaváde ještě není zákonnou cestou provedeno vše, co ústava rámcově určuje, avšak hlavní jest již vykonáno. Tři stěžejní zákony jugoslávského dělnického zákonodárství jsou: zákon o dělnickém pojišťování, zákon o ochraně dělníků a zákon o živnostenské inspekci. Zákonem o dělnickém pojišťování zavedeno je povinné pojištění pro případ nemoci, úrazu, invalidity, stáří a smrti všech dělníků (jugoslávských a cizích státních příslušníků) bydlících na území Jugoslavie. Zákon je věcně i teritoriálně úplně centralistický; jediný nositel celého pojištění pro celé státní území jest Ústřední úřad pro pojišťování dělníků v Záhřebě. S prováděním zákona začalo se 1. července 1922, avšak dodnes se provádí jenom pojištění nemocenské a úrazové, kdežto pojištění starobní a invalidní z technicko-organisačních důvodů bylo odloženo do roku 1925, kdy se 1. července určitě začne s jeho prováděním. Na základě tohoto zákona je nyní pojištěno kolem půl milionu členů, nepočítaje v to rodinné členy. Sociální pojištění v Jugoslavii má posaváde čtyři vlastní sanatoria a páté se právě zřizuje, jež bude jedním z nejmodernějších ústavů svého druhu i mimo hranice našeho státu. Zákon o ochraně dělníků je souhrn všech zákonných ustanovení, vztahujících se na zákonnou ochranu dělníků. Kromě všeobecných ustanovení obsahuje předpisy o pracovní době (osmihodinná pracovní doba), o noční práci, o ochraně dětí, žen a matek, o zprostředkování práce (bursy práce), o dělnických komorách, o závodních výborech a o dělnických legitimacích. Tento zákon, třeba je v platnosti již od 14. června 1922, ještě není úplně proveden, neboť dosud nejsou vydána všechna k tomu potřebná prováděcí nařízení. Zákon o živnostenské inspekci z 30. pros. 1921, v mnohých svých ustanoveních neúplný, přece dává dosti dobrou záruku řádného provádění dělnického zákonodárství v Jugoslavii. Tímto zákonem kromě deseti obvodních inspektorátů zřízeno je několik zvláštních inspektorátů, na př. pro parní kotle, pro říční a námořní plavbu atd. Překážky čilejšího vývoje sociálního zákonodárství v Jugoslavii jsou různé. Je to v první řadě hospodářsko-sociální struktura jugoslávského obyvatelstva, které je ve své velké většině (80 proc.) agrární, a jako takové krajně konservativní. Dále jsou to stálé vládní a parlamentární krise, které vyčerpají celý veřejný život a vzdalují ho od otázek sociálních; neméně velkou překážkou sociálního pokroku je početní a organisační slabost dělnické třídy a jejího mocenského postavení, na kterém je vždy závislý stupeň vývoje sociální politiky. Konečně i nedostatek sociálního cítění u našeho veřejného mínění je naším ohromným minusem.

Na konci musím připomenouti i to, že Jugoslavie posaváde neratifikovala žádné z konvencí, přijatých na mezinárodních konferencích práce. V tom směru však se věci asi v nejbližší době zlepší, k čemuž jistě přispěje návštěva generálního ředitele Mezinárodního úřadu práce Alberta Thomase, který meškal v Jugoslavii začátkem prosince.

Mimo to pokračoval ovšem Sociální ústav i ve své činnosti publikační. Vydal svých Publikací č. 10, jehož vytištění se zdrželo tím, že bylo dříve nutno vydat spisky, určené pro říjnový Mezinárodní sjezd sociální politiky (č. 11, 12 a 13 Publikací) a č. 14. Jako č. 10. vyšel »Přehled průměrných mezd dělnictva a obchodního zaměstnanectva v Československé republice v období 1921—1923«, jež sestavilo Statistické oddělení ministerstva sociální péče. (Str. 30, incl. 20 tabulí a grafů.) Spisek podává obraz pohybu mezd v pozorovaném období, při čemž zjišťuje, že všeobecně šlo stoupání mezd až za vzrůstem cen životních potřeb a zastavilo se ihned, jakmile přestala stoupat drahota. Číslem 14. Publikací S. Ú. je překlad studie Mezinárodního úřadu práce v Ženevě »La durée du travail dans l'industrie: République tchécoslovaque (Etudes et documents. D-No 13), vydané také anglicky. Podnětem českému vydání (»Pracovní doba v průmyslu Československé republiky«) je snaha informovati československou veřejnost o tom, jak nejpovolanejší mezinárodní instituce pozoruje a posuzuje naše sociálně politické zákonodárství a jeho praksi. Tím jistě se přispěje k zaslouženému docenění sociálně-politických snah a činů naší republiky i u nás doma. Věci samé — úpravě pracovního poměru a zejména pracovní doby u nás — věnoval Sociální ústav již mnohou pozornost a to i ve své činnosti přednáškové a rozpravné i v činnosti publikační. Zde je zvláště uvést, že vypsáním ceny na práce o kolektivních smlouvách dal podnět k dvěma cenným publikacím: o uvedené látce, ke studiu dra G. Reifa »Kolektivní smlouvy pracovní a mzdové v republice Československé za leta 1919—1922«, vydané v Čs. věstníku statistickém a k spisu V. Dundra a A. Hampla »Kolektivní smlouvy pracovní«, které vyšly v Publikacích S. Ú. č. 9. Sociálnímu ústavu šlo tu mimo jiné i o to, aby v souborném zpracování bylo podrobena kontrole, jaká je prakse zákonné úpravy pracovní doby, zda se zákon vžil a je skutečně prováděn. K otázce té odpověděly uvedené práce podrobným rozbohem, provedeným na základě kolektivních smluv. A stejnou methodou zabývá se pracovní dobou v naší republice i studie MÚP., která mimo tištěné prameny je založena na přímém zpracování kolektivních smluv, dodaných Sociálním ústavem, Proto Soc. ústav zařazením překladu uvedené práce do svých Publikací jenom pokračuje ve svém účelném sledování poměru našeho sociálně-politického zákonodárství k životní praksi.

V minulé zprávě bylo vzpomenu to, že v západní cizině jsou poměrně hojně pořádány přednášky, jimiž informují účastníci pražského mezinárodního sjezdu soc. politiky své krajany o průběhu a výsledcích kongresového jednání. Nyní došly již první zprávy o proslovených přednáškách: V prosinci přednášeli v Norsku v Oslo (Kristianii) šéf inspekce práce ing. Debes, 17. prosince prof. dr. Reichesberg ve Švýcarsku v Bernu (přednášky jeho se zúčastnili někteří členové spolkového shromáždění a zástupci organizací zaměstnavatelských i dělnických a v rozhovor zasáhl průmyslník Tobler a ředitel spolkového úřadu práce Pfister, který poděkoval vřele československé vládě a pražským úřadům za výbornou organizaci sjezdu); v Paříži referoval o pražském sjezdu 18. prosince v Musée Social prof. Boissard, který rovněž kvitoval velmi pochvalně or-

ganisaci kongresu, připravenou pražským sekretariátem. Na leden jsou oznámeny přednášky o mezinárodním kongresu soc. politiky v Itálii (Gr. Bargoni) a ve Španělsku (don Pedro Sangro y Ros de Olanos).

Z Masarykovy sociologické společnosti.

12. ledna konala se v Praze v přednáškové síni sociologického semináře filosofické fakulty české university ustavující valná hromada Masarykovy sociologické společnosti. Zahájil ji jménem podavatelů stanov univ. prof. dr. B. Foustka, který byl také přítomnými pověřen řízením schůze. Zapisovatelem zvolen byl dr. Ulrych. V zahajovacím proslovu pozdravil prof. Foustka účastníky, kteří se sešli počtem opravdu hojným, jménem Sociálního ústavu Československé republiky a zejména jeho první sekce pro theoretická badání, kde byla znovu oživena a dovedena k realizaci myšlenka založit sociologickou společnost. Založení Masarykovy sociologické společnosti je skutek jistě významný. Doprňuje se jím určitá část snažení vědeckého ve smyslu kolektivním. Teprve když studia toho kterého oboru v některé zemi dospějí určitého stupně, poměry vedou přirozeně k tomu, že se ustavují instituce, jež shromažďují všechny vědecké pracovníky daného oboru a vedle toho umožňují přístup i širším vrstvám, toužícím po příslušném odborném vzdělání. A na ten stupeň dospěla u nás konečně i sociologie. V mladé Československé republice za tolika značně změněných poměrů politických a sociálních je třeba, aby všechny naše snahy národní dostaly pevný vědecký základ. Dátí jej, je povolána především sociologie. Žijeme v době krásné a šťastné, v době, kdy je možno a nutno tvořit nový život politický, sociální, hospodářský i mravní. Ale je to spolu doba plná kvasu a neurovnanosti, žhavých problémů a důležitých otázek, pro jejichž řešení je třeba dobrých, pevných směrnic, které můžeme očekávat od sociologie. Mínilo-li to se svou demokracií vážně, potřebujeme, aby se u nás vzdělání sociologické rozšířilo co nejvíce. Zdar demokracie závisí na rozřešení jejích problémů a nesází. Moderní demokracie musí být kompetentní, povolána demokracie. Tuto demokratickou povolnost vytvořit je povinna především sociologie tím, že poučuje o podstatě lidského života společenského a státního, o zákonech společenské organizace a o společenském vývoji. A k tomu přispět může i nová sociologická společnost, vyvine-li se v orgán, který bude prostředkovati mezi vědeckou teorií a mezi racionální praxí politickou, založenou na vědeckých základech.

Nato promluvil dr. Chalupný o vzniku a úkolech sociologické společnosti. Vzpomněl, že u nás zájem o sociologii, poznání podstaty a zákonů společenského života a vývoje je velmi starý (Chelčický, buditelé). Ale systematicky počal u nás v sociologii pracovati první Masaryk, který dovedl vyvolati poměrně značný sociologický ruch (původní práce, překlady z cizích literatur). Počátkem 20. století však zájem ochabuje. Masaryk sám musil se celé věnovati politice. A tak nakonec dochází na paradox, že v republice, již stojí v čele sociolog, je sociologie vědou nejvíce odstrkovanou. Aby tomu nadále nebylo, o to se chce snažit nová společnost, která právem a důvěřujeme, že i zaslouženě ponese ve svém názvu jméno Masarykovo. Úkolem společnosti bude oživit zájem o sociologii činností publikační i přednáškovou.

Když pak byly přečteny a vzaty na vědomí stanovy, sděleny byly pozdravné projevy řady odborných pracovníků, kteří nemohli se schůze